

Donna Alvermann bepleit zelfvertrouwen en leerlingbetrokkenheid

---

Al rappend naar geletterdheid

Op 23 en 24 mei vond in Utrecht een congres plaats over leesgedrag en leesbevordering bij jongeren, georganiseerd door Stichting Lezen in samenwerking met de Faculteit der Letteren van de Universiteit Utrecht en de Provinciale Bibliotheekcentrale Noord-Brabant. Een keur aan wetenschappers was uitgenodigd om dit onderwerp vanuit verschillende invalshoeken te bespreken. Ook de Amerikaanse Donna Alvermann, hoogleraar leesgedrag aan de Universiteit van Georgia, was aanwezig. Joyce Vermeeren had voor Moer een gesprek met haar. Professor Alvermann bepleit sterk het aanspreken van self-efficacy (het vertrouwen in eigen leesvaardigheid) en leerlingbetrokkenheid bij een verscheidenheid aan teksten. Onder het begrip 'tekst' verstaat zij eveneens visuele afbeeldingen en muziekfragmenten. Alvermann heeft in Georgia onderzoek gedaan naar adolescenten geletterdheid bij de zogenaamde 'at-risk' groepen (jongeren die het risico lopen voortijdig de school te verlaten). Haar conclusie is hoopvol: jongeren lezen wel echter zonder dat zij en wij, de volwassenen, dit beseffen.

De dag dat Grady, een jongen die een hekel had aan lezen, tegen Alvermann vertelde dat hij zijn gehele Thanksgiving vakantie besteed had aan het bestuderen van een Pokémon handleiding om verder te kunnen komen in het spel, was de dag dat Alvermann beseftte welke invloed de hedendaagse media hebben op het leesgedrag. Toen zij tegen Grady zei: "Maar dan heb je dus de hele vakantie gelezen?", antwoordde Grady op ontwijkende toon: "Nee, dit is toch geen lezen, wat ik gedaan heb is niets." Uit het antwoord van Grady bleek duidelijk dat hij een laag zelfbeeld had, omdat zijn leesactiviteiten door volwassenen niet serieus werden genomen.

Alvermann vroeg zich af hoe jongeren tegenwoordig hun weg vinden in het media-aanbod en welke betekenis zij hieraan hechten. De enige manier om hierachter te komen was door hen te observeren in hun buitenschoolse activiteiten. Zo kwam ze in contact met Ned, een 14-jarige Afro-Amerikaanse tiener, en volgde ze hem in zijn zoektocht naar de achtergronden van zijn favoriete rapgroep Goodie MOB. Wat ze vonden was zowel voor Ned als voor Alvermann verrassend en onthullend.

Leesscores bepalen toekomst

Alvermann: "In Amerika zijn de leesscores op school sterk bepalend voor de verdere studiemogelijkheden. Tussen het 10^e en 18^e jaar worden drie toetsen afgenomen. De leerling moet 30 tot 40 stukken tekst doorlezen en vragen hierover beantwoorden. Afhankelijk van de resultaten kan de leerling verder gaan naar een volgende fase in de schoolopleiding. De meesten scoren tussen de 25 en 75 %, dit is de middengroep. Dan is er een kleine groep die meer dan 75% van de vragen goed heeft, deze leerlingen stromen zonder enige problemen door naar de universiteit. Helaas is er een groeiende groep die onder de 25% scoort, minder dan een kwart van de vragen hebben zij goed beantwoord. Deze groep raakt dusdanig gedemotiveerd door de leestoetsen, dat zij zonder diploma de school verlaten en gezien worden als de 'at-risk' jongeren. Het probleem van de 'drop-outs' is in heel Amerika groot. De kinderen komen vooral uit immigrantengezinnen met een lage sociaal-economische status. Met name de Spaanstalige kinderen

hebben de meeste problemen met de leestoetsen. Het is eigenlijk merkwaardig dat deze leerlingen beoordeeld worden uitsluitend op hun leesscores. De teksten sluiten geheel niet aan bij hun eigen geschiedenis en leefsituatie. De vragen zijn totaal niet interessant. In het dagelijks leven zijn deze kinderen juist heel slim. Ze slagen erin om te overleven op straat. Vaak hebben ze baantjes. Aan deze vaardigheden wordt op school geen enkele aandacht besteed. Er is een te grote scheiding tussen school en hun eigen leven.”

Zoektocht naar Goodie MOB

Ned behoorde tot de groep die onder de 25% scoorde bij de leestoetsen. Vanwege zijn slechte schoolresultaten mocht hij niet meer meedoen met het footballteam. Naast zijn passie voor sport, hield hij veel van rapmuziek. Hij had een eigen rapgroep opgericht en samen maakten ze muziek en traden ze op. Voor zijn rapgroep had hij een website gemaakt. Ned was vooral geïnteresseerd in Goodie MOB en wilde meer over deze rapgroep weten. Alvermann bracht hem in contact met Kevin Williams, lid van haar onderzoeksteam, en ex-schoolgenoot van de leden van Goodie MOB. Het contact vond plaats per e-mail. Ned schreef Kevin dat Goodie MOB zijn favoriete groep was omdat de groep over het echte leven op straat zong. “If you would listen to their songs you would know that they rap from the heart.” Kevin antwoordde dat hij Ned graag wilde helpen in zijn zoektocht naar meer informatie maar dat Ned hem op de hoogte moest houden van zijn ervaringen. En zo begon de queeste.

Slim in het leven, dom op school?

Alvermann: “We zien hier een 14-jarige tiener met dusdanig lage schoolresultaten dat hij formeel tot de ‘at-risk’ groep behoort. In het dagelijks leven echter, is hij in staat om rapmuziek te schrijven, een rapgroep in stand te houden, optredens te verzorgen, een website te maken en met een volwassene te communiceren. Daarnaast begrijpt hij de sociale relevantie van een groep als Goodie MOB. De slimheid die deze jongen manifesteert in het dagelijks leven, wordt op school totaal niet

gewaardeerd. Het is zaak dat in de klas het leven van de kinderen wordt toegelaten. Waardering van hun interesses en bezigheden door de docenten, geeft deze leerlingen zelfvertrouwen.” Alvermann benadrukt dat hiervoor geen lesboek bestaat, docenten dienen zelf creatief om te gaan met de vaardigheden van hun leerlingen. “Ik ken een wiskundeleraar die sommen moest behandelen in de trant van ‘als je een cake wil bakken van 300 gram, hoeveel gram bloem en hoeveel liter melk heb je dan nodig’. Hij liet de leerlingen het antwoord rappen. Zijn collega’s vonden dit belachelijk maar de leerlingen gingen met plezier naar zijn lessen toe en leerden alles over decimalen en breuken.”

Wie was Brandon Williams?

Alvermann en haar collega’s zezen Ned op een artikel over Goodie MOB dat zij in een muziekblad hadden gevonden. Ook vonden ze websites voor hem. Ned zocht het artikel op en begon tevens door de websites te bladeren. Al snel veranderde zijn gedrag. Was hij in het begin geheel afhankelijk van anderen voor informatie, nu surfte hij zelfstandig op internet en besprak de gevonden informatie per e-mail met Kevin. Ned kwam erachter dat de eerste cd van Goodie MOB ‘Soul Food’ was. Alvermann nam een kopie van deze cd voor hem mee en samen luisterden ze naar de cd in de mediaklub. Alvermann had moeite om de tekst te volgen. Ned merkte dit op, pakte meteen de songteksten erbij en hield zijn vinger bij de juiste regel. Samen luisterden ze ongeveer een kwartier naar de muziek. Hierna gaf Alvermann hem een muziekblad met een artikel over Goodie MOB. Ned vertoonde echter geen aanstalten om te lezen. Toen Alvermann hem vroeg of hij het leuk zou vinden als zij een stuk voorlas over Cee-lo, zijn meest favoriete rapper, reageerde hij enthousiast. Hij luisterde geboeid terwijl Alvermann een complete pagina voorlas. Ned liep naar een computer met de cd in zijn hand en mailde naar Kevin de namen van de zeven personen aan wie de cd was opgedragen. Hij stelde Kevin een strategische vraag: “Was Brandon Williams, one of seven people in the dedication list, related to Kevin?”

Geen lage verwachtingen

Alvermann: "We observeerden Ned in de medioclub, een onderdeel van de bibliotheek. In Amerika neemt de bibliotheek een belangrijke plaats in in het leven van jongeren. De meeste ouders werken tot een uur of zes. De kinderen gaan na schooltijd meteen door naar de bibliotheek om hun huiswerk te maken, muziek te luisteren, op de computer te werken of video-films te zien. De bibliothecarissen hebben een speciale opleiding gehad om deze jongeren te begeleiden. Ook houden gepensioneerde politie-agenten toezicht op orde en rust. De ouders weten dat hun kinderen daar veilig zijn. Tegen zessen worden de jongeren door hun ouders opgehaald. De medioclub was een perfecte locatie voor ons onderzoeksteam om jongeren zoals Ned, te observeren. De jongeren zijn hier vrijer dan op school en kunnen zelf bepalen wat zij interessant vinden om te doen. Toen Ned eenmaal op weg was geholpen, veranderde zijn gedrag ingrijpend. Hij bleek in staat geheel zelfstandig zijn weg te vinden in het media-aanbod en gebruik te maken van alle soorten informatie: schriftelijk, digitaal, muziekfragmenten, afbeeldingen. Ook kon hij de gevonden informatie interpreteren en becomingmentariëren, wat bleek uit de correspondentie met Kevin. Uiteindelijk had hij door dat de cd 'Soul Food' een geheim herbergde. We zien dat, als we aansluiten bij wat jongeren echt interesseert en hen uitdagen om iets te bereiken, ze zeker tot veel meer in staat zijn dan wat op school van hen wordt verwacht. Hoe kun je als leraar het leven van de leerlingen integreren in je lessen? Ga uit van de vaardigheden die ze al hebben, bijvoorbeeld op muzikaal gebied of op het gebied van computerspelletjes. Heb geen lage verwachtingen van je leerlingen maar daag ze uit om iets te bereiken. Vraag aan hen: wat zou je willen weten over....? En laat ze zelf in alle media zoeken naar de antwoorden. Als je een bepaald onderwerp wilt behandelen, maak dan gebruik van 'semantic webbing'. Ze mogen op hun eigen manier ieder deelonderwerp onderzoeken. Daarna kunnen ze een verhaal maken waarin de verbanden tussen de deelonderwerpen zichtbaar worden. Dit verhaal kan een stuk tekst zijn maar ook een digitaal verhaal met beelden en muziek of theater of een collage, wat hun interesse heeft. Als je oefeningen wil doen met woordenschat-uitbreiding, geef woorden dan binnen een context. Bijvoorbeeld: 'The day was _____ and

grey', waarbij ze kunnen kiezen uit 'sunny' en 'drizzly'. Idioom is voor anderstalige kinderen altijd heel moeilijk. Bijvoorbeeld: 'My brother gets in my hair' betekent dat mijn broer mij altijd plaagt. Praat met de leerlingen over hun eigen ervaringen. Hebben zij ook zo'n broer of juist niet? Hierdoor kunnen ze beter de betekenis onthouden."

'Pall bearers'

Ned kon op de gebruikelijke dag van de medioclub, de maandag, niet naar de bibliotheek komen om de e-mail van Kevin te lezen. Hij kwam de dinsdag daarop en miste daardoor zijn basketbaltraining, zo gedreven was hij in zijn zoektocht naar het antwoord. Het antwoord van Kevin was onthullend. De zeven personen op de lijst hadden Goodie MOB geïnspireerd tot het schrijven van de cd 'Soul food'. Met name het lied 'Pall bearers'. In dit lied uit de groep hun frustratie dat zij de lijkst hebben moeten dragen van enkele vrienden. Het lied is een protest tegen het geweld op straat. Eén van die vrienden blijkt de broer te zijn van Kevin. "The other name that is personal to me is Brandon Williams, my brother. A year after Barak was shot and killed in 1994 my 17 year old younger brother was shot and killed while I was away at Florida. When I returned for the funeral the whole Goodie MOB group came by my house and offered support." Uit de verdere e-mail van Kevin blijkt duidelijk dat hij geraakt is door het feit dat een jongen tot de kern van de zaak is gekomen. Een universitair geschoolde volwassene en een 14-jarige 'at-risk' jongere hebben elkaar op gelijkwaardig niveau gevonden in een gemeenschappelijke interesse en delen een persoonlijke ervaring. Ned antwoordt met:

"Hi Kevin,

It's Ned. Thank you for telling me who was the dedication to. I thought that was a bad situation that your brother was in and that you were in too. But thanks for telling me about who Brandon Williams is and the research. I want to keep in touch. My adress is ..... and my phone number is .... Please write. From Ned"

Geletterdheid

Alvermann: "Voor ons waren de observaties van Ned even onthullend. De formele leesscores van Ned waren zwaar onvoldoende maar wat wij zagen was een zeer bekwame lezer die uitstekend zijn weg kon vinden in alle media. Ook kon hij de verkregen informatie goed interpreteren en erover communiceren. Hij was in staat om zijn ervaringen met volwassenen te delen op een prettige wijze. Als hij niet verder kwam in datgene wat wij wilde weten, kon hij strategische vragen formuleren. Daarnaast zag hij de sociale waarde in van de mediaclub en probeerde hij op de jongerenafdeling van de bibliotheek dezelfde sfeer neer te zetten. Samen met andere jongens zocht hij naar informatie over sport en muziek en werd hierover gediscussieerd. In de ogen van de andere jongeren was Ned een tiener met vele capaciteiten, in ieder geval een capabele gebruiker van alle media. Als we deze Ned

hadden gepresenteerd aan zijn leraren op school, hadden ze niet geloofd dat het dezelfde jongen was. Geletterdheid is in mijn ogen veel breder dan kennis hebben van de officiële literatuur. Geletterdheid is gebruik kunnen maken van alle bronnen van informatie om een bepaald inzicht te verwerven in een bepaald onderwerp. Naast boeken en artikelen, zowel schriftelijk als digitaal, vallen onder bronnen van informatie ook videoclips, films, muziek, songteksten, afbeeldingen, computerspelletjes, handleidingen. Ned is met zijn 14-jarige leeftijd al geletterd, vermoedelijk meer dan menig volwassene."

Literatuur

Alvermann, Donna E., Margaret C. Hagood & Kevin B. Williams, Image, Language, and Sound: Making Meaning with Popular Culture Texts. In: *Reading Online*, 4 (11), juni 2001, blz. 1-14. www.readingonline.org